

Asia: VN/2745/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi opioidiyliaannostusten vastalääkkeistä sekä laiksi lääkelain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1–3 § Lain soveltamisala ja määritelmät

Nuorten Ystävät ry pitää erittäin kannatettavana oman lain säätämistä opioidiyliaannostusten vastalääkkeistä. Lakiluonnos tunnistaa hyvin tarpeen mahdollistaa nenäsumutemuotoisen naloksonin laaja saavutettavuus erityisesti henkilöille, joilla on kohonnut opioidiyliaannostuksen riski.

Pidämme tärkeänä, että lain valmistelussa huomioidaan järjestöjen ja julkisen sektorin välinen yhteistyö huumekuolemien ehkäisyssä. Järjestöt tavoittavat nuoria, jotka eivät ole kiinnittyneet palveluihin, ja voivat siten tukea tiedon välittämistä sekä ohjata nuoria palveluihin.

Määritelmien tulee olla selkeitä ja käytännönläheisiä, jotta lain soveltaminen on yhdenmukaista eri hyvinvointialueilla ja palveluissa.

4–5 § Jakelun maksuttomuus ja nimettömyys

Nuorten Ystävät ry kannattaa naloksoninenäsumutteen maksutonta ja nimetöntä jakelua, josta vastaa julkinen sektori. Maksuttomuus on keskeinen edellytys sille, että lääke tavoittaa riskiryhmiin kuuluvat henkilöt. Monien päihteitä käyttävien nuorten taloudellinen tilanne on niin heikko, että lääkkeen omakustanteinen hankinta ei ole realistinen vaihtoehto.

Pidämme erittäin tärkeänä myös sitä, että nenäsumutteiden määrää ei rajoiteta liikaa. Opioidiyliaannostustilanteissa voi olla tarpeen antaa useampi annos naloksonia hengitystä lamaavan vaikutuksen kumoamiseksi.

Näkemyksemme mukaan nimetön jakelu madaltaa merkittävästi avun vastaanottamisen kynnystä. Nuorilla voi olla pelkoa leimautumisesta ja palveluihin hakeutumisen seurauksista. Mahdollisuus saada naloksonia ilman henkilötietojen luovuttamista tukee luottamuksen rakentumista ja ehkäisee huumekuolemia tehokkaasti. Nimettömyys tukee haittoja vähentävää toimintaa myös vähentämällä stigmaa ja madaltamalla kynnystä hakea apua.

Pidämme tärkeänä, että hyvinvointialueille osoitetaan riittävät resurssit naloksonin saatavuuden turvaamiseksi koko maassa ja jakelu koordinoidaan tarkoituksenmukaisesti.

5 § Jakeluun liittyvät velvollisuudet

Pidämme perusteltuna sitä, että naloksonin jakeluun liittyy ohjaus- ja neuvontavelvollisuus. On tärkeää, että lääkkeen vastaanottajalle annetaan selkeät ohjeet opioidiylännostuksen tunnistamisesta, naloksonin käytöstä sekä hätätilanteessa toimimisesta.

Korostamme, että ohjeistuksen tulee olla helposti ymmärrettävää ja saavutettavaa myös nuorille ja henkilöille, joilla voi olla haasteita palveluihin kiinnittymisessä. Lisäksi henkilöstön koulutukseen tulee panostaa riittävästi, jotta naloksonin käyttöön liittyvä neuvonta olisi laadukasta ja yhdenmukaista eri alueilla.

6 § Jakelu osana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan muuta lääkehuoltoa

Nuorten Ystävät ry pitää tärkeänä, että naloksonin jakelu integroidaan osaksi julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita niin, että sen jakaminen tapahtuu mahdollisimman matalalla kynnyksellä. Tämä tukee lääkkeen saavutettavuutta ja mahdollistaa nopean reagoinnin riskitilanteisiin.

Pidämme tärkeänä, että toimintamallit ovat valtakunnallisesti selkeitä ja että hyvinvointialueiden välillä ei synny merkittäviä eroja naloksonin saatavuudessa. Järjestöillä on tärkeä rooli tiedon välittämisessä, palveluihin ohjaamisessa sekä ehkäisevässä päihdetyössä yhteistyössä julkisen sektorin kanssa. Järjestöt voivat mahdollisuuksien mukaan osallistua myös naloksoninäsäsumutteen jakeluun, sillä järjestöt kohtaavat usein kaikista heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä, jotka eivät ole kiinnittyneet julkisiin palveluihin. Jakelumallissa tulee huomioida erityisesti henkilöt, joilla on toistuvasti kohonnut yliannostusriski, jotta naloksonia on tosiasiallisesti saatavilla silloin, kun riski realisoituu.

Kommenttinne lääkelain muutoksista (7§, 62 §, 65 §)

Nuorten Ystävät ry kannattaa lääkelain muutoksia, jotka mahdollistavat naloksoninäsäsumutteen nykyistä joustavamman saatavuuden julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Lakimuutokset tukevat käytännön ehkäisevää työtä ja vastaavat todelliseen tarpeeseen kasvaneiden huumekuolemien ehkäisyssä. Erityisen tärkeää on, että lääkkeen saatavuus pystytään järjestämään myös niille henkilöille, jotka eivät ole säännöllisesti palveluiden piirissä.

Pidämme tärkeänä, että toimeenpanoon laaditaan valtakunnallisesti selkeät ohjeet ja että hyvinvointialueille turvataan riittävät resurssit lain käytännön toteuttamiseen.

Esityksen vaikutukset

Naloksonin saatavuuden parantaminen on kansainvälisesti arvioitu tehokkaaksi keinoksi ehkäistä opioidiyläannostuksista johtuvia kuolemia. Esityksellä voidaan arvioida olevan merkittäviä myönteisiä vaikutuksia huumekuolemien ehkäisyyn ja erityisesti opioidiyläannostuksista aiheutuvien kuolemien vähentämiseen. Myös monipäihdekäyttötilanteissa, joissa opioidi on yhtenä käytettynä aineena, on naloksonilla ollut tutkimusten mukaan henkeä pelastava vaikutus.

Lakimuutoksilla voidaan vahvistaa nuorten turvallisuutta, lisätä mahdollisuuksia varhaiseen puuttumiseen sekä tukea luottamuksen rakentumista palvelujärjestelmän ja päihdeitä käyttävien nuorten välillä.

Vaikutusten toteutuminen edellyttää kuitenkin riittävää rahoitusta, koulutusta sekä toimivaa yhteistyötä hyvinvointialueiden, järjestöjen ja muiden toimijoiden välillä.

Muut esitysluonnokseen liittyvät kommentit

Nuorten Ystävät ry pitää tärkeänä, että naloksonin saatavuuden parantamisen rinnalla kehitetään myös nuorille suunnattuja päihde- ja mielenterveyspalveluita sekä matalan kynnyksen tukea. Pelkkä lääkehoidon saatavuuden parantaminen ei yksin riitä ehkäisemään huumekuolemia, vaan rinnalle tarvitaan pitkäjänteistä ehkäisevää ja kuntouttavaa työtä.

Pidämme tärkeänä, että lain toimeenpanoa seurataan systemaattisesti ja että myös järjestöjen käytännön kokemuksia päihdetyöstä hyödynnetään jatkovalmistelussa. Naloksonin saatavuuden parantaminen on tärkeä ja välttämätön toimenpide, mutta sen vaikuttavuus toteutuu vain osana laajempaa päihde- ja mielenterveystyön kokonaisuutta.

Tavia Minttu
Nuorten Ystävät ry